दस्तावेज क्र. २०

महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण

नववा मजला, सेंटर-१, वर्ल्ड ट्रेड सेंटर, कफ परेड, मुंबई - ४०० ००५.
दूरध्वनी क्रमांक : २२१५ २०१९ फॅक्स : २२१५ ३७६५ ई-मेल : mwrra@mwrra.org

क्र. मजसंनिप्रा / कायदेशीर /२०१५ / २०१५ चे प्रकरण क्र. ७ /६४१ तारीख: २७.१०.२०१५

२०१५ चे प्रकरण (दावा) क्र. ७

महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम, २००५ च्या कलम ११ व १२ नुसार कुकडी संकुलातून घोड धरणामध्ये पाणी सोडण्याच्या आणि घोड उप-खोऱ्यासाठी न्याय्य वितरण करण्याच्या आणि घोडसाठी पाण्याचा हिस्सा (कोटा) ठरविण्याच्या प्रकरणात

श्री. राजेंद्र शिवाजी राव नागवडे
पोस्ट वांगदरी, तालुका श्रीगोंदा, जिल्हा - अहमदनगर

आणि

श्री. श्रीनिवास बाबुराव घाडगे
पोस्ट इनामगाव, तालुका शिरूर, जिल्हा- पुणे
दोन्ही ॲडव्होकेट एस आर पाळंदे यांच्या मार्फत पुणे

.... याचिकाकर्ता

विरुद्ध

सचिव, (जलसंपत्ती व्यवस्थापन आणि अधिकार क्षेत्र विकास), महाराष्ट्र राज्य आणि इतर

कृपया सदरील प्रकरणात दिनांक २७/१०/२०१५ रोजीच्या महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणाच्या आदेशाची जोडलेली प्रत बघावी.

संलग्नक: वरील प्रमाणे (२२ पाने + अनुबंध)

(डॉ. सुरेश कुलकर्णी)
सचिव

प्रत माहिती आणि आवश्यक कार्यवाहीसाठी:

१. सचिव, (जलसंपत्ती व्यवस्थापन आणि अधिकार क्षेत्र विकास, जलसंपत्ती विभाग, मॅडम कामा मार्ग , हुतात्मा राजगुरू चौक, मंत्रालय , मुंबई- ४०००३२.

२. मुख्य अभियंता, (निर्दिष्ट प्रकल्प), जलसंपत्ती विभाग, सिंचन भवन, बारणे रोड, मंगळवार पेठ, पुणे - ४११ ०११.

३. अधीक्षक अभियंता आणि प्रशासक, अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण (CADA), सिंचन भवन, बारणे रोड, मंगळवार पेठ, पुणे - ४११ ०११.

४. जिल्हाधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय, विधान भवन, नवीन इमारत, बंद गार्डन, पुणे - ४११ ०११.

५. जिल्हाधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय, महाविद्यालय परिसर, अहमदनगर - ४१४ ००१.

प्रत माहितीसाठी:

१. *श्री. राजेंद्र शिवाजी राव नागवडे, पोस्ट वांगदरी, तालुका श्रीगोंदा, जिल्हा - अहमदनगर आणि श्री. श्रीनिवास बाबुराव घाडगे, पोस्ट इनामगाव, तालुका शिरूर, जिल्हा- पुणे यांच्यासाठी* ॲडव्होकेट एस. आर. पाळंदे, वकील कक्ष क्र. ए-१, जिल्हा न्यायालय परिसर, शिवाजीनगर, पुणे ४११ ००५.

२. श्री. बबनराव पाचपुते, माजी मंत्री, माऊली निवास, श्रीगोंदा, जिल्हा अहमदनगर ४१३७०१.

३. श्री. विजय भास्करराव औटी, विधानसभेचे सदस्य, पारनेर. पोस्ट पारनेर, जिल्हा अहमदनगर ४१४३०२.

४. श्री. शरददादा सोनवणे, विधानसभेचे सदस्य, जुन्नर, रायगड, चालकवाडी (पिंपळवंडी), तालुका जुन्नर, जिल्हा पुणे ४१२४१२.

५. श्री. दिलीप दत्तात्रय वळसे पाटील, विधानसभेचे सदस्य, आंबेगाव, १४ रिव्हर व्ह्यू अपार्टमेंट II, पुणे नगर रोड, येरवडा, पुणे ४११ ००६.

६. श्री. देवदत्त जयंतराव निकम, अध्यक्ष, भीमाशंकर सहकारी साखर कारखाना लि, पारगाव, तालुका आंबेगाव, जिल्हा पुणे ४१०५०४.

२०१५ चे प्रकरण (दावा) क्र. ७

महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम, २००५ च्या कलम ११ व १२ नुसार कुकडी संकुलातून घोड धरणामध्ये पाणी सोडण्याच्या आणि घोड उप-खोऱ्यासाठी न्याय्य वितरण करण्याच्या आणि घोडसाठी पाण्याचा हिस्सा (कोटा) ठरविण्याच्या प्रकरणात

श्री. राजेंद्र शिवाजी राव नागवडे
पोस्ट वांगदरी, तालुका श्रीगोंदा, जिल्हा - अहमदनगर

आणि

श्री. श्रीनिवास बाबुराव घाडगे
पोस्ट इनामगाव, तालुका शिरूर, जिल्हा- पुणे
दोन्ही ॲडव्होकेट एस आर पाळंदे यांच्या मार्फत, पुणे

.... **याचिकाकर्ता**

विरुद्ध

१. सचिव, (जलसंपत्ती व्यवस्थापन आणि अधिकार क्षेत्र विकास, जलसंपत्ती विभाग, मॅडम कामा मार्ग , हुतात्मा राजगुरू चौक, मंत्रालय , मुंबई- ४०००३२२.

२. मुख्य अभियंता, (निर्दिष्ट प्रकल्प), जलसंपत्ती विभाग, सिंचन भवन, बार्न रोड, मंगळवार पेठ, पुणे - ४११ ०११.

३. जिल्हाधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय, विधान भवन, नवीन इमारत, बंड गार्डन, - ४११००१.

४. जिल्हाधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय, महाविद्यालय परिसर , अहमदनगर-४११४००१.

.... **प्रतिवादी**

आदेश

न्यायसभा: श्रीमती चित्कला झुत्शी, सदस्य (अर्थव्यवस्था)

श्री. एस. व्ही. सोडल, सदस्य (अभियांत्रिकी)

तारीख: २७ ऑक्टोबर २०१५

०४/०९/२०१५ रोजी पोस्ट वांगदरी, तालुका श्रीगोंदा, जिल्हा- अहमदनगर येथील श्री. राजेंद्र शिवाजी राव नागवडे आणि पोस्ट इनामगाव, तालुका शिरूर, जिल्हा- पुणे येथील श्री. श्रीनिवास बाबुराव घाडगे यांची ॲडव्होकेट एस आर पाळंदे यांच्या मार्फत याचिका प्राप्त झाली. याचिकाकर्त्यांच्या विनंत्या थोडक्यात खालीलप्रमाणे आहेत;

ए) घोड प्रकल्पासाठी सिंचन व पिण्याच्या पाण्याचा हिस्सा (कोटा) निश्चित करण्यात यावा आणि सिंचनासाठी घोड अधिकार क्षेत्रात पाणी वितरणासाठी पाण्याची फिरती चक्रगती (रोटेशन) कार्यक्रम निश्चित करण्यात यावा.

बी) महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम, २००५ च्या कलम १२ (६) (सी) नुसार कुकडी संकुल व प्रवाहाविरुद्ध जाणाऱ्या कोल्हापूर टाईप बंधाऱ्यातून (के.टी. वियर्स) घोड धरणात पाणी सोडून घोड उप-खोऱ्यासाठी समान वितरण करण्यात यावे आणि घोडसाठी पाण्याच्या हिस्स्याचा (कोट्याचा) निर्णय घेण्यात यावा.

सी) घोड अधिकार क्षेत्रात पाणी वितरणाचा कार्यक्रम महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम, २००५ च्या कलम १२ (६) (बी) च्या तरतुदीनुसार तयार करण्यात यावा.

२ ०१/१०/२०१५ रोजीची सुनावणी

ए) सुनावणीदरम्यान, खालील भागधारकांनी या प्रकरणात हस्तक्षेप करण्यासाठी त्यांचे अर्ज सादर केले आणि प्राधिकरणाने त्यांचे अर्ज मध्यस्थ म्हणून स्वीकारले.

i) श्री.बबनराव पाचपुते, माजी मंत्री

ii) श्री. विजय भास्करराव औटी, आमदार, पारनेर.

iii) श्री. शरददादा सोनवणे, आमदार, जुन्नर.

iv) श्री. दिलीप दत्तात्रय वळसे पाटील, आमदार, आंबेगाव.

v) श्री. देवदत्त जयंतराव निकम, अध्यक्ष, भीमाशंकर सहकारी साखर कारखाना, पारगाव तालुका आंबेगाव, जिल्हा पुणे.

बी) सुनावणीच्या वेळी याचिकाकर्त्याचे ॲडव्होकेट एस.आर. पाळंदे, वरील हस्तक्षेपकर्ते आणि प्रतिवादीच्या बाजूचे खालील अधिकारी उपस्थित होते.

i) श्री. के. बी. कुलकर्णी, अधिक्षक अभियंता (SE) आणि प्रशासक, अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण (CADA), पुणे

ii) श्री. एस. एन. कोळी, कार्यकारी अभियंता (EE), कुकडी प्रकल्प विभाग क्र. २, अहमदनगर.

iii) श्री. जी. बी. नन्नोर, कुकडी प्रकल्प विभाग १, नारायणगाव.

iv) श्री. डी. एल. पारधी, डेस्क ऑफिसर, जलसंपत्ती विभाग, मंत्रालय.

सी) प्राधिकरणाने ॲडव्होकेट पाळंदे आणि श्री. बबनराव पाचपुते यांच्या याचिकेवर सुनावणी केली. त्यांनी महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम, २००५ च्या कलम १२ (६) (सी) ची अंमलबजावणी करुन घोड प्रकल्पाच्या प्रवाहाविरुद्ध जाणाऱ्या प्रकल्पातून म्हणजे कुकडी संकुल व ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के.टी. वियर्स) येथून घोड धरणात पाणी सोडण्याबाबतच्या आपल्या मागण्या सांगितल्या. श्री. पाचपुते यांनी जून ते सप्टेंबर महिन्यात प्रवाहाविरुद्ध जाणारे (अपस्ट्रीम) धरण व कोल्हापूर टाइप बंधारा (के.टी. वियर्स) येथून पाण्याची एक फिरती चक्रगती (रोटेशन) घोड धरणात सोडण्याची विनंती प्राधिकरणाला केली आहे.

डी) याचिकाकर्ते व मध्यस्थांची विनंती ऐकल्यानंतर, प्राधिकरणाने जलसंपत्ती विभागाच्या अधिक्षक अभियंता (SE) आणि प्रशासक, अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण (CADA), पुणे यांना एक नोटरीकृत प्रत आणि सहा झेरॉक्स प्रतीमध्ये पुढील माहिती सादर करण्यासाठी आणि एक प्रत याचिकाकर्ते आणि मध्यस्थ किंवा त्यांचे वकील यांना पाठविण्यास सांगितले.

i) याचिकाकर्त्यांच्या म्हणण्याला परिच्छेदानुसार उत्तर

ii) मध्यस्थांच्या म्हणण्याला परिच्छेदानुसार उत्तर

iii) घोड प्रकल्प व कुकडी संकुलामधील प्रत्येक प्रकल्पाच्या नुकत्याच मंजूर प्रकल्प अहवालानुसार खरीप / रब्बी व गरम हवामानातील पीक पध्दती व पाण्याच्या वापराविषयी तपशील.

इ) पुढील आणि अंतिम सुनावणी महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण, मुंबई येथील कॉन्फरन्स हॉलमध्ये ९ ऑक्टोबर, २०१५ रोजी ३.०० वाजता नियोजित होती.

३ ०९/१०/२०१५ रोजीची अंतिम सुनावणी

ए) श्री. के. बी. कुलकर्णी, अधिक्षक अभियंता (SE) आणि प्रशासक, अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण (CADA), पुणे यांनी प्रतिवादीच्या वतीने निवेदन सादर केले, ज्याची एक नोटरीकृत प्रत याचिकाकर्त्यांना आणि मध्यस्थांना त्यांनी आधीच उपलब्ध करुन दिली होती. त्यांच्या निवेदनामध्ये, त्यांनी याचिकाकर्त्यांनी त्यांच्या प्रतिज्ञापत्रात उपस्थित केलेल्या मुद्द्यांसाठी तसेच मध्यस्थांनी उपस्थित केलेल्या मुद्द्यांसाठी परिच्छेदानुसार उत्तरे दिली. तात्पर्य खालीलप्रमाणे आहेः

i) कृष्णा जल विवाद न्यायाधिकरण (KWDT) पुरस्काराने कुकडी संकुलातील ४२.९० हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) पैकी ७५% अवलंबित्व उत्पादनाच्या आधारावर ३८.९० हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) पाण्याच्या वापरास परवानगी दिली आहे. घोड प्रकल्पही विचारात घेतल्यास एकत्रित दोन प्रकल्पांसाठी एकूण ७५% अवलंबित्व उत्पादनावर ५१.३० हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) पाणी उपलब्ध आहे. त्यापैकी घोडचा वितरित हिस्सा १०.४० हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) आहे. थोडक्यात कुकडी संकुलचा अनुज्ञेय वापर ३८.९० हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) आहे तर घोडसाठी घोड उप-खोऱ्यामध्ये १०.४० हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) आहे.

ii) ६६ कोल्हापूर टाइप बंधाऱ्यामधील (के टी वियर्स) एकूण साठवण क्षमता ६९.९५४ दशलक्ष घनमीटर (२.४७ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) आहे. २०१५ च्या पावसाळ्यात कमी पावसामुळे, ३०/०९/२०१५ रोजी ६६ कोल्हापूर टाइप बंधाऱ्यामधील (के टी वियर्स) एकूण साठा २०.६७ % म्हणजेच १४.४५८ दशलक्ष घनमीटर आहे. त्यामुळे या कोल्हापूर टाइप बंधाऱ्याचे (के टी वियर्स) पूर्ण क्षमतेने पाणी अडविण्यात आले आहे असे याचिकाकर्त्याचे म्हणणे ३०/०९/२०१५ रोजी खरे नाही.

iii) कुकडी संकुल आणि घोड प्रकल्प हे दोन स्वतंत्र प्रकल्प आहेत. कुकडी संकुलापेक्षा खूप पूर्वी घोड पूर्ण झाले आहे. घोड जलाशयात पाणी सोडण्याची कोणतीही तरतूद कुकडी प्रकल्पाच्या प्रकल्प अहवालात नाही.

iv) कमी पावसामुळे कुकडी संकुलातील अधिकार क्षेत्रावर तीव्र परिणाम झाला असून दुष्काळसदृष्य परिस्थिती निर्माण झाली आहे. त्यामुळे जिल्हाधिकारी यांच्या मागणीनुसार खरीफ वाचविण्यासाठी तसेच पिण्याच्या पाण्याची गरज भागविण्यासाठी कुकडी संकुलामधुन पाणी सोडण्यात आले. कुकडी अधिकार क्षेत्रामध्ये पाणी सोडण्यात आले ज्यास दि. ०८/०९/२०१५ (अनुबंध I) च्या शासकीय जलसंपत्ती विभागाच्या पत्राद्वारे मान्यता देण्यात आली.

v) समान वितरण (२०१५-१६) मधील साठ्याची स्थिती आणि त्यातील आवश्यकता दर्शविणारे विधान अनुबंध II म्हणून संलग्न केले आहे.

बी) श्री. विजय भास्करराव औटी, आमदार, पारनेर, श्री. शरददादा सोनवणे, आमदार, जुन्नर, श्री. दिलीप दत्तात्रय वळसे पाटील, आमदार, आंबेगाव आणि श्री. देवदत्त जयंतराव निकम, अध्यक्ष, भीमाशंकर सहकारी साखर कारखाना, पारगाव तालुका आंबेगाव, जिल्हा पुणे यांनी विनंती केली आहे की यावर्षी कुकडी संकुल संचयनामध्ये अवघा ५०% साठा असल्याने आणि पुणे, अहमदनगर आणि सोलापूर जिल्ह्यात पसरलेल्या कुकडी संकुलाच्या अधिकारक्षेत्रातील गावांसाठी पिण्याच्या उद्देशानेही पाणी आवश्यक असल्याने आणि कुकडी संकुलातील पाणी सोडल्यामुळे प्रेषण नुकसान होऊ शकते, म्हणून पाणी सोडले जाऊ नये. श्री. दिलीप दत्तात्रय वळसे पाटील, आमदार, आंबेगाव, यांनी मंजूर कुकडी प्रकल्प अहवालात कुकडी संकुलामधुन घोड धरणात पाणी सोडण्याची तरतूद नसल्याचे नमूद केले. या चारही हस्तक्षेपकर्त्यानी चालू वर्षात कुकडी संकुल संचयनातून घोड प्रकल्पात पाणी सोडण्यास आक्षेप घेतला.

सी) श्री. बबनराव पाचपुते, माजी मंत्री यांनी याचिकाकर्त्याच्या भूमिकेस पाठिंबा दर्शविला आणि पुढे सुनावणी दरम्यान असेही नमूद केले की, खरीप हंगामात घोड धरणात येणाऱ्या पाण्याच्या मुक्त प्रवाहामध्ये ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के टी वियर्स) अडथळे आणत आहेत. यामुळे घोड जलाशयाला खरीफच्या सुरुवातीच्या काळात पाणी मिळत नाही. यावर्षी घोड जलाशयात ०४/०९/२०१५ पर्यंत पाणी आले नाही. मंजूर घोड प्रकल्पात सुमारे १० हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) पाण्याचा वापर असल्याचेही त्यांनी नमूद केले. यावर्षी कुकडी अधिकार क्षेत्रामध्ये खरीप फिरती चक्रगती (रोटेशन) होती परंतु घोड अधिकार क्षेत्रामध्ये खरीप फिरती चक्रगती (रोटेशन) नव्हती. घोड अधिकार क्षेत्राच्या लाभार्थ्यांचे हित जपले जाणे आवश्यक आहे. घोड जलाशयात मोठ्या प्रमाणात पाणी येण्यापूर्वी ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के टी वियर्स) सुया न घालता हे केले जाऊ शकते. हे महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियमातील न्याय्य वितरणासाठी घालून दिलेल्या तत्त्वाशी सुसंगत असेल. माणिकडोह पाणलोट क्षेत्राच्या तुलनेत डिंभेच्या पाणलोट क्षेत्रात चांगला पाऊस पडतो म्हणुन दीर्घकालीन उपाय म्हणून त्यांनी माणिकडोह जलाशय डिंभे धरणाला जोडण्याचा सल्ला दिला. महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणाने महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियमातील तरतुदीनुसार प्रस्ताव आणला पाहिजे जेणेकरून दोन्ही बाजूंच्या भागधारकांना न्याय मिळेल आणि दीर्घ काळानंतर सुसंवाद राखण्यास मदत होईल.

डी) श्री. के. बी. कुलकर्णी, अधिक्षक अभियंता आणि प्रशासक, अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण (CADA), पुणे यांनी हस्तक्षेपकर्त्यानी उपस्थित केलेल्या मुद्द्यांविषयी

सांगितले की कुकडी संकुलामधून घोड धरणात पाणी सोडल्यास जास्त प्रेषण नुकसान होण्याची शक्यता आहे.

४ श्री. के. बी. कुलकर्णी, अधिक्षक अभियंता आणि प्रशासक, अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण (CADA), पुणे यांनी १३/१०/२०१५ रोजी घोड प्रकल्पासाठी व कुकडी संकल्पासाठी तयार केलेल्या पाण्याचा वापर, पीक पद्धत याबाबत तपशील देणारी अस्सल कागदपत्रे **(अनुबंध III ए आणि बी)** आणि १४/१०/२०१५ रोजी ६६ कोल्हापूर टाइप बंधाऱ्याच्या (के टी वियर्स) नियोजित वापराचा तपशील **(अनुबंध III सी)** उपलब्ध करुन दिले. ही माहिती कृष्णा जल विवाद न्यायाधिकरण (KWDT) कार्यालय, पुणे येथून घेण्यात आली जी कृष्णा जल विवाद न्यायाधिकरण (KWDT) कार्यालयाने या प्रकल्पांमधून नियोजित पाण्याचा वापर म्हणून कृष्णा जल विवाद न्यायाधिकरण-II (KWDT-II) ला महाराष्ट्राच्या वतीने सादर केली होती.

५ मुद्दे.

५.१ पक्षकारांचे ऐकल्यानंतर आणि नोंदींवर (रेकॉर्डवर) ठेवलेल्या सर्व साहित्याचा विचार केल्यावर, असे दिसून येते की सध्याच्या प्रकरणात विचारात घेण्यासाठी खालील मुद्दे उद्भवतात:

i) घोड उप-खोऱ्यातील पाण्याचे न्याय्य वितरण महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणामार्फत महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियमातील तरतुदीनुसार करता येईल का आणि त्यासाठी तत्त्वे कोणती आहेत?

ii) घोड उप-खोऱ्यामध्ये पाण्याचे न्याय्य वितरण महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम २००५ च्या कलम ११ (सी) किंवा कलम १२ (६) (सी) अंतर्गत केले जावे की नाही?

iii) घोड जलाशयाच्या प्रवाहाविरुद्ध जाणारे ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारे (के टी वियर्स) त्यांच्या प्रशासकीय मान्यतेत खरीफ वापराची तरतूद करतात का?

iv) नुकत्याच मंजूर जल नियोजनानुसार घोड प्रकल्पात खरीप वापराचे नियोजन केले आहे का?

v) घोड जलाशयाच्या प्रवाहाविरुद्ध जाणाऱ्या ६६ कोल्हापूर टाइप बंधाऱ्यांच्या (के टी वियर्स) बांधकामामुळे घोड जलाशयातील पाण्याच्या प्रवाहावर आणि त्यांचा नियोजित अवलंबनावर परिणाम झाला आहे का?

५.२ वर तयार केलेल्या मुद्द्यांचा विचार करण्यापूर्वी, प्रश्नातील बाबींचे योग्य निराकरण करण्यासाठी घोड उप-खोऱ्यातील प्रकल्पांचा आढावा देणे योग्य होईल. श्री. के. बी. कुलकर्णी, अधीक्षक अभियंता व प्रशासक, अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण, पुणे यांनी सादर केलेली माहिती यासाठी स्रोत आहे.

५.२.१ महाराष्ट्र राज्य भौगोलिकदृष्ट्या गोदावरी, कृष्णा, तापी, नर्मदा आणि कोकणातील पश्चिम वाहणाऱ्या नद्यांच्या नदी पात्रात विभागले गेले आहे.नदी पात्र हा प्रादेशिक क्षेत्रामधील एक नैसर्गिक जलविज्ञान घटक आहे पाण्याशी संबंधित सर्व क्रिया एकमेकांवर अवलंबून आहेत. उप-खोरे हे राज्यातील नदी पात्रातील जलवैज्ञानिक उप-घटक आहे.

महाराष्ट्राच्या पाच नदी पात्रांना दर्शविणारा नकाशा

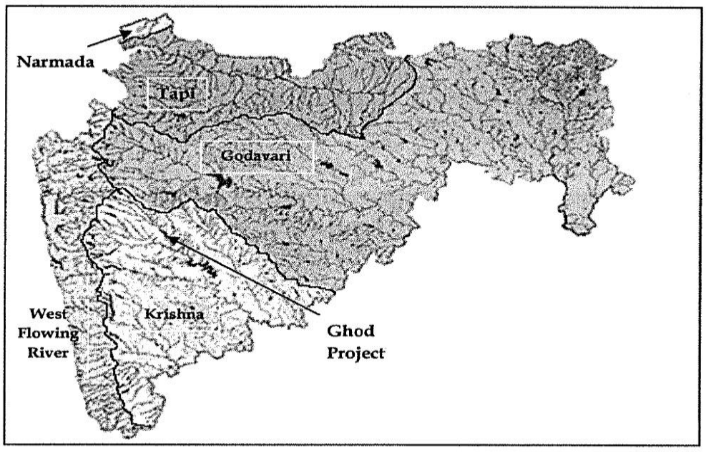

घोड नदी ही भीमा नदीची प्रमुख उपनदी आहे जी कृष्णा खोऱ्याचा एक भाग आहे. पुणे जिल्ह्यातील आंबेगाव तालुक्यातील गावदेवाडी येथील पश्चिम सह्याद्री घाटात घोड नदी उगवते आणि सुमारे जलाशय पातळी (RL) १००० मी. त्याच्या उपनद्या कुकडी, मीना आणि आर (पुष्पावती) आहेत ज्या पश्चिम सह्याद्री घाटात देखील उगम पावल्या आहेत. या सर्व नद्यांची उत्पत्तीची ठिकाणे चांगली पर्जन्यमान प्रदेशात आहेत. घोड धरणापर्यंत घोड नदीची लांबी १७० किमी आहे. हे पुणे जिल्ह्यातील दौंडजवळ भीमा नदीला जोडते. या उप-खोऱ्याचे क्षेत्रफळ सुमारे ३६२६ चौरस किलोमीटर आहे आणि ते अहमदनगर व पुणे जिल्ह्यात पसरलेले आहे. अहमदनगर जिल्ह्यातील दुष्काळग्रस्त भागांना लाभ देण्याचे नियोजन घोड प्रकल्प आखण्यात आले आहे. प्रकल्प हा बहुउद्देशीय प्रकल्प आहे, म्हणजेच, हे पाणी पिण्यासाठी आणि सिंचनासाठी वापरले जाते. सध्या सुमारे १.२८ लाख लोकसंख्या पिण्याच्या पाण्यासाठी घोड जलाशयावर अवलंबून आहे.

पाणी, जे मुख्य नैसर्गिक संसाधन आहे, ते घरगुती, सिंचन, उद्योग, वीज निर्मिती, जलपर्यटन आणि इतर वापरासाठी वापरले जाते. पाणी, जे एकेकाळी मुबलक होते, ते वाढत असलेल्या मागण्यांमुळे आता एक दुर्मिळ स्रोत बनले आहे. जलसंपत्तीचे वितरण देखील राज्यभर असमान आहे.

२००३ मध्ये महाराष्ट्र शासनाने तयार केलेल्या राज्य जल धोरणामध्ये अशी कल्पना देण्यात आली आहे की नदी खोरे व उप-खोरे घटक म्हणून स्वीकारून राज्यातील जलसंपत्तीचे नियोजन, विकास आणि व्यवस्थापन केले जाईल. या धोरणात असे म्हटले आहे की, तूट कालावधीत पाण्याच्या उपलब्धतेत होणारी समस्या पाण्याचा उपयोग करण्याच्या विविध क्षेत्रांमध्ये तसेच प्रवाहाविरुद्ध आणि ज्या दिशेने प्रवाह वाहतो त्या दिशेच्या जलाशयांमध्ये समान रीतीने सामायिक केली जाईल.

५.२.२ भीमा उप-खोऱ्याचा भाग असलेल्या घोड उप-खोऱ्याची योजनाबद्ध आकृती खालीलप्रमाणे आहे:

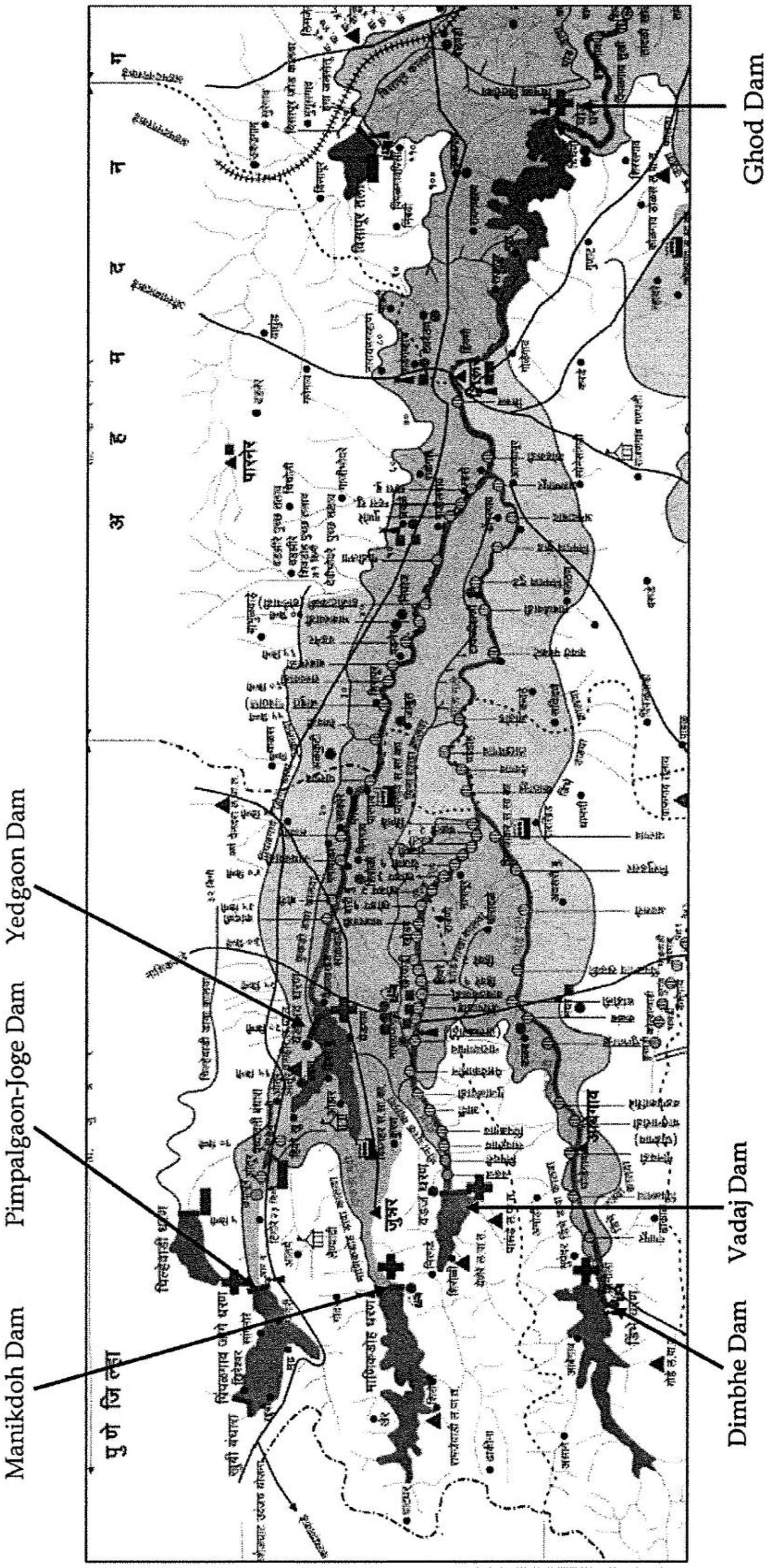

घोड उप-खोऱ्यामध्ये घोड नदीवरील घोड प्रकल्प आणि व कुकडी संकुल, घोड नदीवरील डिंभे, वडाज येथे पाच बंधारे आहेत. मीना नदी, कुकाडी नदीवरील माणिकडोह आणि येडगाव आणि आर (पुष्पावती) नदीवरील पिंपळगाव जोगे. या व्यतिरिक्त घोड जलाशयात प्रवाहाविरुद्ध जाणाऱ्या नद्यांवर ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के टी वियर्स) आहेत.

ए) घोड प्रकल्प सुरुवातीला प्रशासकीयदृष्ट्या १२/०७/१९५४ रोजी मंजूर झाला. या प्रकल्पाचे बांधकाम १९५४ मध्ये सुरू झाले आणि १९६५ मध्ये ते पूर्ण झाले. अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण पुणे कडून मिळालेल्या पाण्याचे नियोजन आणि वार्षिक उपयोगासह घोड प्रकल्पाची ठळक माहिती **अनुबंध III ए** म्हणून जोडली गेली आहे. हा प्रकल्प, पुणे जिल्ह्यातील शिरूर तालुका आणि श्रीगोंदा व कर्जत तालुक्यामधील २०,५०० हेक्टर टंचाई भागाला सिंचनाचा पुरवठा करतो. १७/०५/१९८५ रोजी शासनाने मंजूर केलेल्या १००० हेक्टरपुरते मर्यादीत बारमाही असलेला अहमदनगर जिल्हा. हजार दशलक्ष घनफूट मधील वार्षिक उपयोग खालीलप्रमाणे आहे.

वापर	हजार दशलक्ष घनफूटमध्ये वार्षिक उपयोग
सिंचन	९.७८ (खरीप ३.७०, रब्बी ४.०८, गरम हवामान २.०)
पिण्याचे	०.३०
औद्योगिक	०.३२
एकूण	१०.४०

बी) कुकडी प्रकल्प प्रशासकीयदृष्ट्या ०८/११/१९६६ रोजी मंजूर झाला आहे. हा प्रकल्प एकात्मिक प्रकल्प आहे ज्यामध्ये पाच धरणे (घोड नदीवरील डिंभे, मिना नदीवरील वडज, माणिकडोह आणि कुकडी नदीवरील येडगाव आणि आर (पुष्पावती) नदीवरील पिंपळगाव जोगे) यांचा समावेश आहे. पुणे, अहमदनगर आणि सोलापूर जिल्ह्यातील १.४६ लाख हेक्टर क्षेत्राच्या टंचाई क्षेत्रावर, ज्यात आठ मासिक पीक पद्धती आहेत. फक्त खरीप आणि रब्बी सिंचन प्रकल्पासाठीच पुरवतो. अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण पुणे कडून प्राप्त झालेल्या पाण्याचे नियोजन आणि वार्षिक उपयोगासह घोड प्रकल्पाची ठळक माहिती **अनुबंध III बी** म्हणून संलग्न आहे. हजार दशलक्ष घनफूटमधील (TMC) वार्षिक उपयोग खालीलप्रमाणे आहे,

वापर	हजार दशलक्ष घनफूटमध्ये (TMC) वार्षिक उपयोग
सिंचन	३०.८५५ (खरीप ११.६१, रब्बी १८.३६, गरम हवामान ०.८८)
पिण्यासाठी आणि औद्योगिक	२.७८०
येडगावला सोडण्यासाठी संक्रमण तोटा	१.१००
बाष्पीभवन कमी होणे	३.४८५
एकूण	३८.२२०

सी) कोल्हापूर टाइप बंधारा **(के टी विअर्स) (६६ संख्या)** - घोड जलाशयाच्या वरच्या बाजूस ६६ केटीवायर्सचे पाणी वापर नियोजन जे केवळ **अनुबंध ॥ क** मधून पाहिले जाऊ शकते.९०.२० मिमी (३.१८ हजार दशलक्ष घनफूट) असलेल्या रब्बी पिकांची तरतूद करते. विअर्सवर कोणतेही खरीप नियोजन केले जात नाही.

६ समस्यांचे विश्लेषणः

वरील परिच्छेद ५ मध्ये दिलेल्या पार्श्वभूमीवर आम्ही त्यात उपस्थित झालेल्या प्रश्नांची उत्तरे देत आहोत;

६.१ घोड उप-खोऱ्यामध्ये पाण्याचे न्याय्य वितरण महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियमातील तरतुदींनुसार व महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणाद्वारे ठरविले जाऊ शकते किंवा नाही. त्यासाठी समान तत्त्वे काय आहेत?

आणि

घोड उप-खोऱ्यामध्ये पाण्याचे न्याय्य वितरण महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम २००५ च्या कलम ११ (सी) किंवा कलम १२ (६) (सी) अंतर्गत केले जावे की नाही?

घोड प्रकल्पाच्या प्रवाहाविरुद्ध बाजूस असलेल्या ६६ कोल्हापूर टाईप बंधाऱ्यांमध्ये (के. टी. वीअर्स) पाण्याच्या प्रवाहात अडथळा आल्यामुळे घोड अधिकाराच्या लाभार्थींवर विपरित परिणाम होत असल्यामुळे याचिकाकर्त्यांनी महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियमाच्या कलम १२ (६) (सी) नुसार घोड उप-खोऱ्यामध्ये पाण्याचे न्याय्य वितरण मिळविण्यासाठी महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणाकडे अर्ज केला आहे. म्हणून, घोड प्रकल्पाच्या प्रवाहाविरुद्ध बाजूस असलेल्या कुकडी संकुलामधील धरणांचे पाणी घोड धरणात सोडले पाहिजे. सप्टेंबर २०१५ च्या पहिल्या आठवड्यात घोड प्रकल्पाच्या जलसाठ्यात पाणी नव्हते.

परिच्छेद ५.२.२ ए मधून पाहिले जाऊ शकते, घोड प्रकल्पाच्या पाणी नियोजनात खरीपच्या ३.७० हजार दशलक्ष घनफूट (TMC), रब्बी ४.०८ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) आणि गरम हवामान २.० हजार दशलक्ष घनफूटची (TMC) तरतूद आहे.

याचिकाकर्त्यांनी महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण कायद्यात दिलेल्या परिस्थितीनुसार पाण्याचे न्याय्य वितरण करण्याची विनंती केली आहे.

महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण कायद्यानुसार महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण कायदा २००५ च्या कलम ११ (क) आणि १२ (६) (क) अंतर्गत न्याय्य वितरणाची तरतूद आहे. त्यातील तरतुदींचे विश्लेषण करणे आवश्यक आहे. महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण कायदा २००५ चे कलम ११ (क) आणि १२ (६) (क) हे विभाग खालीलप्रमाणे आहेतः

कलम ११ (सी)	कलम १२ (६)
प्राधिकरण खालील अधिकारांचा वापर करेल व खालील कार्य पार पाडेल, म्हणजेच .... (क) टंचाईच्या काळात जलसंपदा प्रकल्प, उप-खोरे आणि नदी पात्राच्या पातळीवर उपलब्ध पाण्याच्या न्याय्य वितरणाची प्राथमिकता निश्चित करणे.	प्राधिकरणाने खालील तत्वांच्या आधारे खोरे-पातळी, उप-खोरे पातळी व प्रकल्प पातळी कोटा निश्चित केला पाहिजे. (ए) प्रकल्पाच्या आदेश क्षेत्रात पाण्याच्या न्याय्य वितरणासाठी आदेश क्षेत्रातील प्रत्येक जमीनधारकाला कोटा देण्यात येईल. (बी) आदेश क्षेत्रामधील जागेच्या आधारे कोटा निश्चित केला जाईल: परंतु, पाणीटंचाईच्या काळात प्रत्येक जमीनधारकाला, शक्य असेल तेथे, कमीतकमी एक एकर जमिनीच्या सिंचनासाठी पुरेसा हिस्सा (कोटा) देण्यात येईल; (सी) नदी खोरे किंवा उप-खोऱ्यातील टंचाई कमी करण्यासाठी, जलाशयात, नदीच्या पात्रात किंवा उप-खोऱ्यात साठलेले पाणी प्रत्येक वर्षीच्या ऑक्टोबर महिन्याच्या शेवटी अशा प्रकारे नियंत्रित केले जाईल की, खरीप वापरासह वापरण्यायोग्य पाण्याचे प्रमाण, सर्व जलाशयांसाठी अंदाजे समान असेल.

२००५ च्या कायद्यातील वरील कलमांच्या तुलनेवरून हे दिसून येते की, कलम १२ (६) (क) लागू करण्यासाठी / तरतुदीसाठी खोरे स्तरावर, उप-खोरे स्तरावर किंवा प्रकल्प स्तरावर हिस्सा (कोटा) निश्चित करणे आवश्यक आहे. दुसरीकडे कलम ११ (क) अंतर्गत टंचाईच्या काळात पाण्याच्या न्याय्य वितरणाची प्राथमिकता निश्चित करण्यासाठी स्वतंत्र तरतूद आहे, आणि हे कलम १२ (६) (क) अंतर्गत कोटा निश्चित करण्याच्या कामापासून वेगळे आहे.

कलम १२ (६) (क) चे विश्लेषण-

महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियामक प्राधिकरण कायद्याच्या कलम २(१) मध्ये परिभाषित कलम १२ (६) चे विविध घटक खालीलप्रमाणे आहेत.

> *"(एस) **"कोटा"** म्हणजे हक्कधारकाला उपलब्ध करून दिलेल्या पाण्याचे आकरमानात्मक प्रमाण जे वार्षिक किंवा हंगामी वाटप टक्केवारीने हक्कांमध्ये गुणाकार करून घेतले जाते.*

*“(आय) **“हक्क”** म्हणजे नदीच्या पात्रातील कोणत्याही एजन्सीने या कायद्याच्या उद्देशाने पाण्याचा वापर करण्यासाठी कोणतीही अधिकृतता,*

*“(ए) **“एकत्रित मोठ्या प्रमाणात पाण्याचे हक्क”** म्हणजे मोठ्या प्रमाणात पाण्याच्या हक्काचे संयुक्त व्यवस्थापन करण्याच्या उद्देशाने गट समुदायाला किंवा जल उपभोक्ता संस्थांच्या संघटनेला दिले जाणारे हक्क.*

*(ई) **“मोठ्या प्रमाणात पाण्याचे हक्क”** प्रकल्प, नदी प्रणाली किंवा साठवण सुविधेद्वारे तयार केलेल्या विशिष्ट वर्गवारी किंवा वापरण्याच्या वर्गवारीसाठी तयार केलेल्या पृष्ठभागाच्या जलसंपत्तीच्या वाट्याचे खंडीत हक्क आणि ठराविक कालावधीत वितरीत करण्यायोग्य असा हक्क नमूद केल्यानुसार.*

*(एल) **“स्वतंत्र पाण्याचा हक्क”** म्हणजे मोठ्या प्रमाणात पाण्याचे हक्क किंवा एकूणच मोठ्या प्रमाणात पाण्याचे हक्क वगळता इतर कोणत्याही पाण्याचा वापर करण्यासाठी प्राधिकरणाद्वारे अधिकृत केलेली अधिकृतता.*

*“(झेडबी) **“आकारमानात्मक”** म्हणजे न्युरो ऑफ इंडियन स्टँडर्डच्या नियमांनुसार आकारमानाच्या आधारे पाण्याचे मोजमाप.”*

*“(झेडसी) **“पाणी वापरकर्त्यांचे अस्तित्व”** म्हणजे कोणताही जल उपभोक्ता संघटना, उपयुक्तता, औद्योगिक पाणी वापरकर्ता संघटना, अन्य वापरकर्ते संघटना किंवा इतर कोणतीही गट (किंवा व्यक्ती) ज्यांना प्राधिकरणाद्वारे अधिकृतरित्या पाणी वापरण्याचे हक्क देण्यात आले आहेत.”*

२००५ च्या कायद्यातील “कोटा” निश्चित करण्याच्या वरील तरतुदींवरून हे दिसून येते की देण्यात येणारे पाणी मोजमापांवर अवलंबून आहे, आणि हा कोटा, एखाद्या हक्क धारकाला उपलब्ध करून देण्यात येईल. २(२क) द्वारे पाण्याचे अधिकार प्राप्त करण्यासाठी आणि त्याचा वापर करण्यासाठी जल उपभोक्ता संघटना उपयुक्तता, औद्योगिक पाणी वापरकर्ता संघटना, अन्य वापरकर्त्याची संघटन किंवा इतर कोणत्याही गट (किंवा व्यक्ती) पात्र आहे. महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियामक प्राधिकरण (दुरूस्ती व सातत्य) अधिनियम, २०११ मधील कलम ३१ अ अंतर्गत फक्त अशा क्षेत्रांच्या हक्काच्या अनुदानावर मर्यादा आणली आहे, जिथे, याशिवाय महाराष्ट्र सिंचन पध्दतींचे शेतकऱ्यांकडून व्यवस्थापन अधिनियम (एमएमआयएसएफ), २००५ अंतर्गत रेखांकन केले आहे. कलम ३१अ चे विवेचन पुढीलप्रमाणे:

“३१ए. या कायद्यात किंवा सध्या अस्तित्वात असलेल्या अन्य कोणत्याही कायद्यात काही असले तरी “हक्क” हा शब्द फक्त अशा क्षेत्रांवर लागू होईल जेथे महाराष्ट्र सिंचन पध्दतींचे शेतकऱ्यांकडून व्यवस्थापन अधिनियम, २००५ या कायद्याअंतर्गत सर्व तरतुदींचे पालन केले गेले आहे.

स्पष्टीकरण:- ज्या क्षेत्रांना महाराष्ट्र सिंचन पध्दतीने शेतकऱ्यांकडून व्यवस्थापन अधिनियम (एमएमआयएसएफ) २००५ हा कायदा लागू झाला नाही त्या क्षेत्राला त्याच कायद्यातील कलम ७८ लागू होईल व तो प्रभावी ठरेल."

महाराष्ट्र सिंचन पध्दतीने शेतकऱ्यांकडून व्यवस्थापन अधिनियम कायदा २००५, अंतर्गत सिंचन प्रकल्प असल्यास अधिकार क्षेत्रांचे वर्णन करण्याची तरतूद आहे, पाणी वापरकर्त्याच्या संघटनेचे अधिकार क्षेत्र; वितरक स्तरीय संघटनेचे आदेश क्षेत्र: कालवा पातळी संघटनेचे अधिकार क्षेत्र; आणि प्रकल्प स्तरावरील संघटना अंतर्गत जमीन. महाराष्ट्र सिंचन पध्दतीचे शेतकऱ्यांकडून व्यवस्थापन अधिनियम कायद्यातील (२००५) कलम २३ पुढीलप्रमाणे-

"२३. (१) या अधिनियमान्वये ठरवलेल्या प्रत्येक कामकाजासाठी किंवा या अधिनियमान्वये जलकुंभ सिंचनासाठी जल उपभोक्ता संघटनांची योग्यरीत्या स्थापना केली गेली आहे, या संघटनांना पाणीपुरवठ्याच्या वेळी त्या कालव्यावर योग्य मोजमाप यंत्र व इतर उपकरणे पुरवणे व त्यांचे कार्य नीट चालू आहे की नाही हे सुनिश्चित करण्याची जबाबदारी कालवा अधिकाऱ्याची असेल."

२३. (२) अचूक प्रवाह मोजमाप ज्यात प्रस्तावित केला जाऊ शकेल अश्या स्वरूपाचे रेकॉर्ड, आणि नियमित कालावधीचे मूल्यांकन; तसेच मापनाचे साधन योग्य नसल्याच्या कालावधीसाठी पाण्याचे प्रमाण निश्चित करण्याच्या पध्दती, विहित केल्याप्रमाणेच असतील."

महाराष्ट्र सिंचन पध्दतीचे शेतकऱ्यांकडून व्यवस्थापन अधिनियम, २००५ कायद्याअंतर्गत महाराष्ट्र शासनाने २३६ प्रकल्पांचे वर्णन केले आहे. घोड प्रकल्पाची मंजूरी २३६ प्रकल्पांतर्गत दिली गेली आहे, आणि जल उपभोक्त्यांची संघटना महाराष्ट्र सिंचन पध्दतीचे शेतकऱ्यांकडून व्यवस्थापन अधिनियम, २००५ कायद्याअंतर्गत गठीत केली गेली आहे. या जल उपभोक्ता संघटना (डब्ल्यूयूए) पात्रता धारक आहेत, त्यांच्यासाठी कोटा निश्चित केला जात आहे. म्हणून घोड प्रकल्पाला कलम १२(६) (क) च्या कार्यवाहीसाठी या कलमातील अटी प्रथम पूर्ण केल्या पाहीजेत. हे कलम पुढीलप्रमाणे,

१२(६) प्राधिकरण खालील तत्त्वांच्या आधारे खोरे-स्तरीय, उप-खोरे स्तरीय किंवा प्रकल्प स्तरावर हिस्सा (कोटा) निश्चित करेल:-

(ए) ....;

(बी) ....;

(सी) नदी खोऱ्यातील किंवा उपखोऱ्यातील टंचाई कमी करण्यासाठी , नदीच्या पात्रात किंवा उप-खोऱ्यात जलाशयातील साचलेले पाणी जसे असेल तसे दरवर्षी ऑक्टोबरच्या शेवटी अश्या प्रकारे नियंत्रित केले जाईल की , खरीप वापरासह वापरण्यायोग्य पाण्याची टक्केवारी सर्व जलाशयांसाठी समान असेल.

दोन संज्ञा म्हणजे कायद्याचा दुरुपयोग व वापर करण्यायोग्य पाण्याची टक्केवारी परिभाषित केलेली नाही. राज्य शासनाने महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियामन प्राधिकरण (अधिकार , विवाद , आणि अपील आणि इतर बाबींचे वाटप व देखरेख) नियम २०१३, १८/०२/२०१४ रोजी अधिकृत राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे रद्द केले आहे . याचा परिणाम म्हणून, "पाणीटंचाईच्या काळात समान वितरण 'तसेच "पाणीटंचाई" किंवा "संकट" या व्याख्या आता लागू केल्या जाऊ शकत नाहीत.

वापरल्या जाणाच्या पाण्याची टक्केवारी म्हणजे खरीप व रब्बी हंगामातील उपलब्ध पाण्याचे प्रमाण, नुकत्याच मंजूर केलेल्या पाणी नियोजनाच्या आराखड्याप्रमाणे पाणी वापरचे प्रमाण.

त्रास :- प्राधिकरणाने खरीप व रब्बी हंगामात पिण्याचे पाणी, अन्नधान्य पीक या मुलभूत गरजा भागवल्या पाहिजेत आणि उपखोऱ्यातील सर्व जलशयांना सारख्याच टंचाईचा सामना करावा लागणार आहे हा सिद्धांत लक्षात घेऊन औदयोगिक वापराची प्रतिबद्धता निश्चित करावी असा हेतू आहे. महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियामन प्राधिकरणाच्या मते खालच्या जलाशयातील टंचाईच्या परिस्थितीत पाण्याच्या उपयोजित वापराच्या टक्केवारीसाठी पाण्याची सोय करताना व्यवहारिक बाबींसाठी काही मर्यादा असाव्यात. घोड जलाशयात पाण्याची कमतरता असल्याने उप-खोऱ्यातील पाण्याच्या उपलब्धतेतील तूट वाटून घेण्याबाबत राज्य पाणी धोरणाच्या परिच्छेद २.८ (मसुदा व्यवस्थापन) मधील तरतुदीनुसार पेय आण औदयोगिक गरजांना योग्य ती कपात लागू करावी. या आवश्यकतेची पूर्तता करण्यासाठी, जेव्हा जलाशयामध्ये असणाऱ्या पाणीसाठयातून (खरीपाच्या वापरासह) ६५% पेक्षा कमी पाणीसाठा वापरला जातो तेव्हा अंदाजे समान वितरण उप-खोऱ्यात घ्यावे लागते. उप-खोऱ्यातील प्रेषण नुकसान वरील व खालील जलाशयांना समान रितीने सामायिक करावे लागतील. सामान्यत: न्याय्य वितरण करताना प्रनालीतील प्रेषण नुकसान सुमारे २५% ते ३०% इतक्या प्रमाणात असते.

म्हणूनच, जर वरच्या जलाशयातील वापरण्यायोग्य पाण्याच्या टक्केवारीत आणि खालच्या जलाशयातील पाण्याच्या टक्केवारीत १५ टक्क्यांपेक्षा कमी फरक असेल, तर वरच्या जलाशयांमधून पाणी सोडणे इष्ट ठरणार नाही.

कुकडी वरच्या संकुलामधील संचयनाची स्थिती आणि ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के. टी. वीयर्स), घोड जलाशयातील साठवण आणि लेखा यांचा आढावा घेतल्यानंतर वरील मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार वरच्या जलाशयांचे नियमन करणे तार्किक असेल. परतीच्या पावसापासून जलाशयात होणाऱ्या संभाव्य योगदानासाठी (जे सामान्यत: ऑक्टोबरच्या पहिल्या पंधरवड्यात उद्भवते) जेणेकरून न्याय्य असेल. वरच्या पाण्याच्या टक्केवारीत आणि खालच्या जलाशयांमध्ये उपलब्ध पाण्याचे वितरण दरवर्षी ऑक्टोबरच्या अखेरीस केले जाते. तथापि, अगदी खरीप हंगामातही पाण्याचे अंदाजे न्याय्य वितरण साध्य करण्यासाठी, वरच्या संकुलामधून पाणी सोडण्याची शक्यता प्रत्येक ठिकाणी शोधली जाऊ शकते. १५ जुलै ते ३१ जुलै या कालावधीत नदीच्या पात्रात (घोड) उर्वरीत जलाशयांमधील साठवण स्थितीनुसार ज्या दिशेने प्रवाह वाहतो त्या दिशेच्या (घोड) जलाशयाच्या अधिक्षेत्रामध्ये खरीप पिकांना संरक्षणात्मक सिंचन प्रदान करण्यासाठी. तथापि, संपूर्ण उप-

खोऱ्यासाठी पुढील वर्षाच्या १५ जुलै पर्यंत पिण्याच्या पाण्याची आवश्यकता प्रथम सुनिश्चित करणे आवश्यक आहे आणि जर त्या काळात अतिरिक्त पाणी उपलब्ध असेल तर केवळ संरक्षक (एक) खरीप सिंचन वरच्या आणि खालच्या जलाशयांमध्ये होण्याची शक्यता आहे हे विचारात घ्या. दरवर्षी ऑक्टोबर महिन्यात पाण्याचे न्याय्य वितरण करताना खरीपाच्या वापराचा निर्णय घेतला जाईल.

प्रवाहाविरुद्ध बाजूस असलेल्या कोणत्याही जलाशयातील कोणत्याही संकुलामध्ये पाण्याची कमतरता असल्यास स्वत:च्या पिण्याच्या पाण्याची गरज व औद्योगिक वापरासाठी वचनबध्द, त्या जलाशयातून पाणी सोडण्याचा विचार केला जाणार नाही.

तथापि, हे देखील सुनिश्चित केले पाहिजे की घोड जलाशयातून सिंचनाच्या उद्देशाने मृत साठवणातून कोणताही विसर्ग नाही.

उप-खोऱ्यामधील सर्व प्रकल्पांमध्ये खरीपाचा वापर तूट स्थितीत नियोजित वापराच्या ८०% पर्यंत मर्यादित असावा. अपवादात्मक परिस्थितीत, खरीपचा वापर नियोजित वापरापेक्षा जास्त असेल तर योग्य वितरण करताना वास्तविक खरीपाचा वापर विचारात घ्यावा लागेल. कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ, पुणे खरीपाचा वापर ८०% पर्यंत मर्यादित आहे याची खात्री करुन घ्यावी आणि सर्व प्रकल्पांवर खरीपाच्या वापरादरम्यान लक्ष ठेवावे.

ऑक्टोबरच्या पहिल्या पंधरवड्यात घोड जलाशयात खरीपाच्या वापरासह वापरण्यायोग्य पाण्याचा साठा ६५% पेक्षा जास्त असेल तर वरच्या संचयनामधून पाणी सोडण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही.

६.१.१ घोड उप-खोऱ्यामध्ये न्याय्य वितरणासाठी कार्यरत दिशानिर्देश:

कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ, पुणे योग्य वितरणाबाबत निर्णय घेण्यासाठी संबंधित अधीक्षक अभियंत्यांकडून माहिती गोळा करणार आहे. कुकडी संकुल, ६६ कोल्हापूर टाईप बंधारा आणि घोड प्रकल्पासाठी दिनांक १५/१०/२०१५ (**अनुबंध** IV) पर्यंत असलेल्या संचयन स्थिती संदर्भात दिनांक १९/१०/२०१५ रोजी अधिक्षक अभियंता, अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण, पुणे यांच्याकडून प्राप्त झालेली माहिती. जिल्हाधिकारी अहमदनगर यांच्याकडून पिण्याच्या पाण्याची आवश्यकता **अनुबंध** V म्हणून जोडली आहे. ही माहिती न्याय्य वितरण करण्यासाठी मुख्य घटक आहे.

(सर्व दशलक्ष घनमीटर (Mm^3))

संचयन	थेट संचयन योजना	१५.१०.१५ ला थेट संचयन	खरीप वापर (२०१५)		१.१०.१५ ते १५.७.१६ पर्यंत साठवण/ कालव्यावर अवलंबून असलेल्या पिण्याच्या पाण्याची गरज.		(१.१०.१५ ते १५.७.१६) एकूण बाष्पीभवन	वाहनांचे नुकसान, असल्यास (१.१०.१५ ते १५.७.१६)	पाण्याचा वापर [स्तंभ ४अ+४ब+ ५+६]	शिल्लक संचयन [स्तंभ २ब-७)	प्रकल्प योजनेनुसार एकूण रब्बी गरज
			पिण्यासाठी	सिंचनासाठी	पिण्यासाठी	औद्योगिक					
१	२अ	२ब	३(अ)	३(ब)	४अ	४ब	५	६	७	८	९
अ) कुकडी संकुल	८६४.३९६	४३०.२०६	६०.९३०	७२.८४०	७०.७६१	२.२३३	७८.२५०	१२८.४९४	२७९.७३८	१५०.४६८	५१९.५३०
ब) ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के टी वीअर्स)	६९.९६६	४६.२८०	०.०००	१७.३३८	१.२९०	०.१७२	१०.४९५	०.०००	११.९५७	३४.३२३	९०.२००
एकूण (अ+ ब)	**९३४.३६२**	**४७६.४८६**	**६०.९३०**	**९०.१७८**	**७२.०५१**	**२.४०५**	**८८.७४५**	**१२८.४९४**	**२९१.६९५**	**१८४.७९१**	**६०९.७३०**
घोड	१५४.८००	८३.३१०	३.०४०	१.७५०	७.६७३	३.४९६	२३.२१०	०.०००	३४.३७९	४८.९३१	११५.४६०

प्रवाहाविरुद्ध जाणाऱ्या संकुलांमध्ये आणि ज्या दिशेने प्रवाह वाहतो त्या दिशेने १५/१०/२०१५ पर्यंत खरीपाच्या वापरासह वापरण्यायोग्य पाण्याची उपलब्ध टक्केवारी खाली आहे. योजना केलेल्या पाण्याचा वापर अनुबंध I अ, III ब आणि III क मध्ये दिलेल्या प्रकल्प नियोजनानुसार आहे.

संचयन	१५/१०/२०१५ पर्यंत खरीपच्या वापरासह वापरण्यायोग्य पाण्याची उपलब्ध टक्केवारी (%)
प्रवाहाविरुद्ध: कुकडी संकुल आणि ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के टी विअर्स)	(४७६.४८६ + ६०.९३ + ९०.१७८) / (१०८२.२७ + ९०.२०) = **५३.५३**%
ज्या दिशेने प्रवाह वाहतो त्या दिशेने: घोड प्रकल्प	(८३.३१ + ३.०४ + १.७५) **/** २९४.४८ = **२९.९२%**

घोड प्रकल्पात उपलब्ध असलेल्या पाण्याच्या वापराची टक्केवारी २९.९२% आहे जी या आदेशाच्या पृष्ठ १५ वर प्राधिकरणाने विहित केलेल्या वरच्या मर्यादेपेक्षा (म्हणजेच ६५%) कमी आहे, महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम, २००५ चे कलम १२ (६) (क) नुसार अशा अटीसाठी "त्रास" म्हणून योग्य प्रमाणात वाटपाची हमी दिलेली आहे.

कलम १२ (६) (सी) च्या तरतुदीनुसार ऑक्टोबरच्या अखेरीस वापरण्यायोग्य पाण्याचे प्रमाण अंदाजे समान असणे आवश्यक आहे. सुमारे २५% प्रेषण नुकसान लक्षात घेतल्यावर घोड जलाशय ८३.३१ + ०.७५ x ४५ = ११७.०६ दशलक्ष घनमीटर (Mm^3) (४.१३ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC)) वर आणण्यासाठी कुकडी संकुलामधून ४५ दशलक्ष घनमीटर (Mm^3) (१.६ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC)) आणि ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के. टी. विअर्स) मधून सोडणे आवश्यक आहे.यामुळे कुकडी संकुलामध्ये वापरल्या जाणाऱ्या पाण्याची टक्केवारी व ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के टी विअर्स) चे प्रमाण सुमारे ५०% आणि घोड जलाशयात जवळपास ४२% इतके होईल. कलम १२ (६) (सी) मध्ये सांगितल्यानुसार हे वाजवी अंदाजे समान वितरण आहे.

प्रकल्प नियोजनानुसार एक रोटेशन साठी रब्बी पाण्याची गरज ५१९.५३० / ४ = १२९.८८३ दशलक्ष घनमीटर (Mm^3) आहे आणि २०% कपात केल्याने ते १०३.९०६ दशलक्ष घनमीटर (Mm^3) इतके होते.

कुकडी संकुलामधून १.६ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) (४५ दशलक्ष घनमीटर (Mm^3)) सोडल्यानंतर [म्हणजे डिंभे (४०%) १८ दशलक्ष घनमीटर (Mm^3) आणि येडगाव (६०%) २७ दशलक्ष घनमीटर (Mm^3)], रब्बी पिकांसाठी १५०.४६८ - ४५.००० = १०५.४६८ दशलक्ष घनमीटर (Mm^3) शुद्ध पाणी उपलब्ध असेल जे वरच्या बाजूच्या संकुलांमध्ये रबीच्या एका फिरत्या चक्रगतीसाठी (रोटेशनसाठी) पुरेसे आहे म्हणजे पिण्यासाठी आणि सिंचनासाठी २०% कपात लागू करणे.

६.२ घोड जलाशयाच्या वरच्या बाजूस ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के. टी. विअर्स) बांधकाम त्यांच्या प्रशासकीय मान्यतेत खरीप वापरासाठी उपलब्ध करुन देईल काय?

आणि

घोड प्रकल्पात नवीन मंजूर जल नियोजनानुसार खरीप वापराचे नियोजन आहे का?

आणि

घोड जलाशयातील पाण्याच्या प्रवाहाचा परिणाम घोड जलाशयाच्या वरच्या भागातील ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के टी विअर्स) च्या बांधकामामुळे व त्याचा नियोजित अवलंबित्वावर होणाऱ्या परिणामांवर होतो का?

अधिक्षक अभियंता, अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण, पुणे यांनी सादर केलेल्या ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के.टी. विअर्स) च्या प्रशासकीय मंजूर पाण्याच्या नियोजनानुसार, येथे अनुबंध III (सी) च्या अंतर्गत खरीप वापराची तरतूद नाही. तेथे फक्त रब्बी वापराची तरतूद आहे.त्यामुळे खरीप हंगाम संपेपर्यंत या कोल्हापूर टाइप बंधारा (के टी विअर्स) मध्ये सुया घालून पाणी साठवून ठेवले जाणार नाही. कुकडी संकुलाच्या खाली असलेल्या जलवाहिनीच्या तुलनेत कोल्हापूर टाइप बंधारा (के टी विअर्स) भरण्याचे नियोजन आहे आणि कुकडी विसर्गामधून भरण्याची योजना नाही.

अधिक्षक अभियंता, अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण पुणे द्वारा सादर केलेल्या घोड प्रकल्पाच्या प्रशासकीय मंजूर पाण्याच्या नियोजनानुसार अनुबंध III ए नुसार खरीप, रब्बी व गरम हवामान वापराची तरतूद आहे.

वरील सारणीवरून असे दिसून आले आहे की या पावसाळ्यात खरिपात ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के.टी. विअर्स) वर सुमारे १७.३३८ दशलक्ष घनमीटरचा (Mm^3) वापर आहे. प्रकल्प नियोजनानुसार हे होणे अपेक्षित नाही. खरीप हंगामात कोल्हापूर टाइप बंधारा (के टी विअर्स) मधून पाण्याचा वापर केला जाऊ शकत नाही. वरील तक्त्यातून असेही आढळून आले आहे की घोड प्रकल्प आदेशात

सिंचनासाठी खरिपाचा वापर नव्हता आणि याचिकाकर्त्याने हा अर्ज जमा करताना कोणतेही थेट संचयन नव्हते. खरीपामधील कोल्हापूर टाइप बंधारा (के टी विअर्स) मध्ये सुया ठेवण्यामुळे वाहत्या प्रवाहाच्या अडथळ्यामुळे थेट संचयनाची कमतरता असू शकते.

अधिक्षक अभियंता यांच्याद्वारे पुरविल्या जाणाऱ्या माहितीनुसार, अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण, पुणे अनुबंध III ए च्या अंतर्गत (जे कृष्णा जल विवाद न्यायाधिकरण कार्यालय, पुणे येथून प्राप्त केले गेले आहे), घोड प्रकल्प जागेवर ७६% विश्वासार्ह उत्पादनावर ५१.३० हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) पाणी उपलब्ध आहे.त्यापैकी घोडचा वाटप हिस्सा १०.४० हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) आहे. कुकडी संकुलासाठी अनुज्ञेय वापर ३८.९० हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) आहे, तर घोड उप-खोऱ्यामधील अन्य प्रकल्पांसाठी २ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) आहे. ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के टी विअर्स) चा नियोजित पाण्याचा वापर ३.१८ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) आणि चिल्हेवाडीचा ०.८७ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) आहे. याव्यतिरिक्त अशी काही स्थानिक क्षेत्रातील जलसंधारणाची कामे असू शकतात जी वरील गणितांमध्ये हिशोबात नाहीत. यातून असे दिसून येईल की घोडच्या वरच्या बाजूस ६६ के टी विअर्स आणि चिल्हेवाडी प्रकल्प बांधून घोडच्या जागेवर पाण्याची उपलब्धता कमी झाली आहे.

घोड प्रकल्प जागेवर उपलब्ध शुद्ध पाणी ५१.३० - (३८.९० + ३.१८ + ०.८७) = ८.३५ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) आहे. असा निष्कर्ष म्हणजे घोड प्रकल्प जागेवरील पाण्याच्या उपलब्धतेवर परिणाम होतो.

७. <u>तपशील:</u>

वरील पार्श्वभूमीवर आमचे मत असे आहे की २००५ च्या अधिनियमाच्या कलम १२(६)(सी) अंतर्गत पाण्याचे समन्यायी वितरण करण्यासाठी खालील दिशानिर्देश देणे आवश्यक आहे :

(ए) जेव्हा खालच्या जलाशयात आराखडा केलेल्या पाण्याचा वापराच्या ६५% पेक्षा कमी वापरण्यायोग्य पाणीसाठा (खरीपाच्या वापरासह) असतो, तेव्हा अंदाजे न्याय्य वितरणाचा वापर उप-खोऱ्यांमध्ये करावा लागतो. तथापि, जर वरच्या बाजूच्या जलाशयांमध्ये वापर करण्यायोग्य पाण्याच्या टक्केवारीत आणि खालच्या जलाशयातील पाण्याच्या टक्केवारीत १५ टक्क्यांपेक्षा कमी फरक असेल तर त्याचे न्याय्य वितरण करणे योग्य ठरणार नाही.

(बी) वरील मार्गदर्शक तत्त्वानुसार वरच्या जलाशयांचे नियमन करणे तार्किक असेल,आणि परिच्छेद ६.१.१ मध्ये दिलेल्या कार्यपद्धतीनुसार वरील कुकडी संकुलातील साठवण स्थिती, ६६ कोल्हापूर टाइप बंधारा (के टी विअर्स) मधील साठवण स्थिती आणि घोड जलाशयातील साठवण स्थितीचा आढावा घेतल्या नंतर आणि परतीच्या पावसापासून (जो सामान्यत: ऑक्टोबरच्या पहिल्या पंधरवड्यात होतो) जलाशयात होणाऱ्या साठ्याचा हिशोब ठेवला जातो जेणेकरून दरवर्षी ऑक्टोबरच्या अखेरीस प्रवाहाविरुद्ध आणि ज्या दिशेने प्रवाह वाहतो त्या दिशेच्या जलाशयांमध्ये पाण्याचे सम्यक वितरण साध्य होते. तथापि, खरीप हंगामातही

पाण्याचे अंदाजे न्याय्य विवरण साध्य करण्यासाठी १५ जुलै ते ३१ जुलै दरम्यान वरच्या बाजूच्या संकुलामधून खरीप पिकाला संरक्षित सिंचन (म्हणजेच एक फिरती चक्रगती (रोटेशन)) पुरवता येते का याची शक्यता तपासली जाते. त्यानंतरच्या वर्षाच्या १५ जुलै पर्यंत पिण्याच्या पाण्याची गरज संपूर्णपणे उप-खोऱ्यासाठी प्रथम सुनिश्चित केली जाणे आवश्यक आहे. आणि जर त्या काळात अतिरिक्त पाणी उपलब्ध झाले तर केवळ प्रवाहाविरुद्ध जाणाऱ्या आणि ज्या दिशेने प्रवाह वाहतो त्या दिशेच्या जलाशयांमध्ये खरीप सिंचन होण्याची शक्यता विचारात घ्यावी लागेल, दरवर्षी पाण्याचे न्याय्य वितरण करण्याचे ठरवताना हा खरीप वापर लक्षात घेतला जाईल.

(सी) कुकडी संकुलातील संचयनामधून पाणी सोडण्याचे प्रमाण सामान्य आराखडा वर्षात एकूण नियोजित जलसाठ्यामध्ये त्यांच्या योगदानाच्या प्रमाणात असेल म्हणजेच डिंभे पासून ४०% आणि येडगांवमधून ६०% असेल.

(डी) जर प्रवाहाविरुद्ध असलेल्या कोणत्याही जलाशयात स्वतःच्या पिण्याच्या पाण्याची गरज भागवण्यासाठी आणि औद्योगिक वापरासाठी पाणी कमी असेल तर त्या जलाशयातून पाणी सोडले जाणार नाही.

(इ) खरीप हंगामाच्या शेवटी फक्त ६६ कोल्हापूर टाइप बंधाऱ्याच्या (के टी विअर्स) सुया स्थितीत ठेवाव्या कारण त्यांच्यावर खरीपाचा उपयोग करण्याचे नियोजन नाही. हे सुनिश्चित केले पाहिजे की कोल्हापूर टाइप बंधाऱ्याच्या (के टी विअर्स) सुया आदेशांतर्गत केलेल्या विसर्गात अडथळा आणणार नाहीत. विसर्गाच्या काळात घोड नदीवरील व साचलेले संथ पाण्याच्या भागावरील पंपाचा विद्युत पुरवठा बंद करावा.

(एफ) घोड जलाशयातून किंवा कुकडी संकुलातील सिंचनासाठी मृत साठयाच्या पाण्याचा निचरा न होण्याची खात्री केली पाहिजे.

(जी) जर ऑक्टोबरच्या पहील्या पंधरवड्यात घोड जलाशयात खरीप वापरासह वापरण्यायोग्य पाणीसाठा ६५% पेक्षा जास्त असेल तर प्रवाहाविरुद्ध साठ्यामधून पाणी सोडण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही.

(एच) जिल्हाधिकारी (पुणे व अहमदनगर), पोलिस अधीक्षक (पुणे व अहमदनगर), प्रादेशिक मुख्य अभियंता, महाडिस्कॉम, हे संबंधित आदेश लागू करण्यासाठी महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ, पुणे यांना सहकार्य करतील .

(आय) जलाशयाचे काम पूर्ण झाल्यानंतर कालव्याच्या सल्लागार समितीची भूमिका प्रकल्प पातळीवर सुरु होईल.

(जे) कालवा व्यवस्थेच्या शेवटच्या टोकाशी असलेल्या जल उपभोक्ता संघटनेला त्याच्या शेतीच्या शेवटपर्यंत लागू असलेल्या हक्काच्या योग्य प्रमाणात वाटा मिळाला पाहिजे.

(के) शेवटच्या भागाच्या वापरकर्त्यांच्या वाटचा पाण्याचा वाटा रब्बी हंगामाच्या सुरुवातीलाच जल उपभोक्ता संघटनेच्या प्रतिनिधिंसह कालवा सल्लागार समितीच्या बैठका घेऊन ठरवण्यात यावा. ठरवलेली कामगिरी व लक्ष्य साध्य झाली की नाही याच्या पुनरावलोकनासाठी हंगामाच्या बैठका देखील आयोजित केल्या जातात. जल वापरकर्त्या संघटनेबरोबर हंगामानंतर बैठकीची इतिवृत्तांत तयार केली जातात आणि महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण आणि जल वापरकर्त्या संघटनांच्या प्रतींसह सरकारी संकेतस्थळावर ठेवल्या जातात.

(एल) जलसंपत्ती विभागाने कालवा व्यवस्थेची योग्य प्रकारे निगराणी राखली पाहिजे जेणेकरून शेवटच्या भागाला पुरेसे पाणी मिळेल.

(एम) बारमाही पिकांवर व घोड आधिक्षेत्रातील फलोत्पादनावर ठिबक सिंचन काटेकोरपणे लागू करावे लागेल. ठिबक सिंचनात भूगर्भातील पाणी वापरल्याने एकूण पाणी वापराची कार्यक्षमता वाढण्यास मदत होईल .

(एन) सिंचन पाणी बीगर सिंचन कामांकडे वळवण्यासाठी उच्च मर्यादा असणे आवश्यक आहे. परिणामी सरकारने वेळोवेळी सिंचन क्षेत्राची पुन:स्थापना केले पाहिजे. या आदेशाच्या तारखेपासून आठ आठवड्यांच्या आत महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियामन प्राधिकरणाला यासाठी वेळापत्रक द्यावे.

(ओ) पेयजल व औद्योगिक पाणीपुरवठ्यासाठी बंद पाईपलाईन वापरण्याबाबतची सूचना राज्य पाणी धोरणातील तरतुदीनुसार आहे याचा विचार शासनाने प्राधान्याने केला पाहिजे.

(पी) कोणत्याही प्रकल्पाच्या पाण्यातून केलेला उपसा मंजूर पाणी वापर नियोजनापुरता मर्यादित ठेवावा लागेल. सरकारला अनियमित उपश्यांविरोधात कठोर नियंत्रणे वापरावी लागतात. ते महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणाला कळवावे लागते.

(क्यू) पुराच्या काळात सामान्य जलाशय कामकाज पूर नियंत्रणाकडे जाईल.

(आर) प्रवाहाविरुद्ध जाणाऱ्या प्रकल्पांवर, घन जलाशयाची पूर्ण क्षमता साठल्यावरच पावसाळ्यातील विसर्ग प्रकल्पाच्या आदेशाबाहेर खरीपाच्या वापरासाठी कालवे, पूर कालवे, नद्या, ओढ्यांमधून सोडले जातात.

(एस) महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ, पुणे येथील कार्यकारी संचालक, परिच्छेद ६.१ मध्ये नमूद केलेल्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार न्याय वितरण करण्यासाठी दरवर्षी सर्व प्रवाहाविरुद्ध जलाशयांच्या संचालनास जबाबदार असतील. परिच्छेद ६.१.१ मध्ये नमूद केलेली कार्यपद्धतीची दर वर्षी न्याय वितरणासाठी पुनरावृत्ती करावी लागते.

(टी) कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ,पुणे यांनी दरवर्षी १५ऑक्टोबरला घोड जलाशय आणि सर्व वरच्या बाजूच्या जलाशयांमधील साठवण स्थितीचा आढावा घ्यावा. केवळ जुलैच्या शेवटच्या पंधरवड्यात किंवा ऑक्टोबरमध्ये खरीप हंगामात अंमलबजावणी करण्यात काही अडचण आली असेल तर त्यानी प्रलंबित तारखेनंतर २/३ दिवसांत थेट स्पष्टीकरणासाठी प्राधिकरणाकडे संपर्क साधावा. एका टंचाईच्या वर्षात, ऑक्टोबरच्या अखेरीस न्याय्य वाटपाचे काम पूर्ण केलेले पाहीजे.

वरील निष्कर्ष आणि दिशानिर्देशासह याचिका आणि अनुप्रयोग फेटाळून लावले जात आहेत.

सही /-

(चित्क्ला झुत्शी)
सभासद (अर्थव्यवस्था)

सही / -

(एस. व्ही. सोदल)
सभासद (अभियांत्रिकी)

(डॉ. सुरेश कुलकर्णी)
सचिव